

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Metaphysicam, id est, Scientiam de Ente incorporeo, seu
transnaturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

VI. [i.e. IV.] Certitudinis, euidentiæque formalis, tum definitio, tum etiam
diuisio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95247](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95247)

ergo à nobis responderi, signa copulatiuè, & in complexo sumpta haud esse dicenti ante disciplinam omnem cognita, ac nota. Sed in promptu est huius solutio difficultatis: nam etsi ex suppositione, quod termini illi incomplexi copularentur inuicem, uti supra, talis eorum constructio sit discipulo prius nota hoc solo, quod sit idiomatis, quo docetur, gnarus; ceterum, an ita debeant copulari, & construi eum prorsus latet, quousque magister adsit tales orationes externas, ut veras ei proponens, quo videlicet illarum adminiculo addiscentis intellectus velut causa principalis in se assensum, ac scientiam producat.

- 47 Beatus Thomae 1. parte, quæstione 1. 17. articulo 1. ad 4. postremo argumento nuper à nobis soluto respondet: *Signa, quæ magister discipulo proponit, esse rerum notarum in vniuersali, & sub quadam confusione, sed ignotarum in particulari, & sub quadam distinctione.* Ceterum signa à magistro proposita esse ei, quem erudit prius nota, at vniuersaliter, & confusè, non vero in particulari, & distinctè, haud aliud, ut reor, est, quam ea sigillarim, non vero complexè sumpta præcognosci: tunc enim distinctè noscimus hominem, verbi gratia, quando eum esse animal rationale scimus; tunc confusè, quando id ignoramus; tamen alioqui nullius eorum terminorum per se sumpti vis nos prætereat. Par autem est ratio quarumvis aliarum vocum, ac signorum.

CAPVT IV.

Certitudinis, euidētiæque formalis, tum definitio, tum etiam diuisio.

- 48 **C**ertitudo propriè sumpta in actu intellectus nostri haud aliud est, quam infallibilitas, siue quod non possit ei subesse falsum: aut aliis terminis, est eius adhesio, ac determinatio ad veritatem obiectiuam, aut quod nequeat non esse formaliter verus. Ita P. Vasquez 1. part. disputatione 68. numero 33. & 34. & disputatione 65. numero 20. P. Gilius lib. 1. tract. 4. cap. 1. P. Hurtadus disputatione 8. de anima, sectione 4. P. Arriaga disputatione 16. Logica sectione 4. & communiter ceteri Doctores. Sic certa manus dici consuevit ea, quæ est aberrandi nescia, atque infallibiliter, ut sic dicam, scopum attingit, ut præter alios Martialis libro primo, epigram. 13. de prægnanti suæ per vulnus interempta simul, ac soluta.

O quam certa fuit librato dextera telo!

Hanc ego lucina credo fuisse manum.

Sic etiam voluntas fixa, & determinata alicuius facinoris, certa dici solet, certumque nobis esse, quod ita volumus, ac decernimus. Qua phrasi, ut alios mittam, Virgilius vtitur lib. 9. Æneidos 6. Turnum Troianos obsessurum ita infert loquentem

- 49 *Luce palam certum est igni circumdare muros*

Dices tamen: quivis actus verus est infallibilis, siue nulla ratione potens reddi falsus, quivis determinatus ad hoc, ut sit verus: tum, quia ex suppositione, quod semel sit verus, haud potest esse in alio instanti falsus: tum, quia nulli non est essentialis sua veritas, sic, ut eam, non tantum ex hypothesi aliqua, sed ne simpliciter etiam possit non habere: at non omnis actus verus est certus: multis enim probabilibus, & incertis inest veritas: perperam ergo à nobis est definita rectitudo per infallibilitatem, aut determinationem ad verum. Ceterum huic instantiæ haud est difficile respondere. Nam infallibilitas per quam

definiuimus certitudinem haud est secundum quid, vel ex suppositione, sed talis, ut merito illius veritas non solum habita in vno instanti non possit deperdi in alio, verum etiam non potuerit non haberi, vel in primo instanti. Rursus ea debet esse, quæ, nec in ipso actu, cui conuenit, nec in alio ex modo tendendi sibi simili possit vinci, aut depelli per contrariam falsitatem. Hinc ergo est, ut multi actus veri possint non esse certi iuxta nostram certitudinis definitionem. Siquidem hæc propositio probabilis, verbi gratia, *Petrus currit in instanti* A nunc à me edita, tamen non possit in sequenti vilo instanti veritatem suam cum falsitate commutare, at potuit in primo ea carere: quod si ne in primo instanti suæ productionis potuit falli, certè alteri actui circa idem obiectum potuit tum subesse falsum, licet eodem nitatur motivo, sitque similis repræsentationis: alterutrum autem horum, ut ex dictis colligere est, sufficit ad illius propositionis incertitudinem.

Certitudo triplex est, moralis, physica, & metaphysica. Certitudo moralis est eius actus, cui moraliter non potest inesse falsitas: cum enim iuxta regulas moris, ac prudentiæ nemo non debeat non iudicare, eum esse verum, perinde se habet ac si re ipsa non posset ei subesse falsum. Qua ratione moraliter certum est, quod vir bonus, & sapiens cum iuramento ita affirmat, ut ex opposito nullum emolumentum sperare, damnumve timere possit: quanquam id fateor, ne tantum requiri, ut debeamus rei alicui nobis propositæ assentiri, deque ea esse moraliter certi.

Huiusmodi est certitudo, qua, & non maiori sapissimè nititur prudentia in agendis rebus: siquidem, ut prudenter, & rectè operemur, haud est necesse, ut iudicio nobis prælucenti non possit subesse reuera falsum, sed satis est iuxta regulas moris, & prudentiæ haud possit ambigi de eius veritate, quod est illud esse moraliter certum. Non me latet Gilbertum 6. ethicorum tractatu quarto, quæstione vniuersali dub. 1. Picardum discursu 3. ethicorum capite 3. §. 1. Martinum de magistris quæstione 1. de ebrietate in solut. noni argument. contra 2. partem octauæ conclus. in iudiciis, quæ sint regulæ humanarum actionum desiderare maiorem certitudinem, utque reuera, & physice haud possit falli. Contrarium tamen tradunt Aristot. initio ethicorum. Seneca 4. de benef. cap. 33. Nider 3. part. consolatorij conscientia cap. 11. 12. & 13. & apud eum plures alij Doctores. Et quidem in colendis humanæ vitæ officiis haud requiritur certitudo, quæ sit supra captum nostrum: at eum passim superat physica, & falsitati reuera contraria; quæ scilicet est nostræ mentis imbecillitas, & negotiorum haud raro tenebrositas, & caligo: ea ergo ad passim operandum non est nobis opus, solaque moralis sufficit. An non inconsulte, & improvidè nobiscum egisser Deus, quos de plerisque physicè reliquit incertos, si nisi physicè certis haud liceret nobis quidpiam aggredi? an non physica certitudine semel desiderata, abstinendum hominibus esset bona, imo maiori parte officiorum, ne videlicet speculatiuè errandi sese periculo exponerent: moralis ergo certitudo satis, superque nobis est ad bene agendum. Denique quando ex his præmissis: egeno omni est eroganda elemosyna, sed hic est egenus, infertur hæc conclusio practica, ergo huic erogari debet elemosyna, sanè huiusmodi conclusio (quam, quis neget ad actum virtutis misericordiæ eliciendum, stipemque pauperi tribuendam sufficere?) haud esse debet certior, quam minor ex qua deducitur, aut eius minorem non oportet esse physicè certam,

certam, sed satis est, ut talis sit tantum moraliter, sic, ut prudenter attentis omnibus circumstantiis, debeamus ei assentiri, nec possumus, nisi imprudenter ei ei dissentiri, ut per se, ac sponte sua patet, utque colligitur ex Ildoro Pelusiota lib. 1. epistola 187. & Chiriofotomo homil. 2. de Lazaro, & aliis locis.

52 Certitudo Physica ei actui conuenit, cui falsum subesse nequit, nisi ordo naturæ inuertatur, & aliquid contra physicas rerum exigentias fiat per miraculum. Qua ratione certa est propositio intuitiua substantiam parietis existere affirmans, quia nisi Deus aliud miraculum Eucharistico simile patrare velit, & sine pariete, eius candorem, & alia accidenta conseruare, haudquaquam ea poterit reddi falsa. Eadem ratione quod sub visum nostrum, auditum, olfactum, aliumue sensum cadit, scilicet pacto, quo perstrictum est superius cap. 2. in solut. secundi argumenti ad solutionis initium, id omne profecto & physice certum.

53 Atque ad hanc certeitudinem respexit Fabius lib. 5. oratoriarum instit. cap. 10. inquit, pro certis autem habemus primum, quæ sensibus percipiuntur, ut quæ videmus, audimus. Eiusdem etiam respectu dixit Terullianus in lib. de an. cap. 17. non licet nobis in dubium sensus istos reuocare, ne & in Christo de fide eorum deliberetur: ne forte dicatur, quod falso Satanam prospectari de calo precipitatum: aut falso vocem Patris audierit de ipso testificatam: aut deceptus sit, cum Petri socrum tetigit: aut alium postea unguenti secerit spiritum, quod in sepulchrum suum acceptauit: alium postea vini saporem, quod in sanguinis sui memoriam consecrauit. Sic enim & Marcion phantasma eum maluit credere totius corporis in illo designatus veritatem. Atqui, ne in apostolis quidem eius ludificata natura est. Fidelis fuit, & visus, & auditus in monte: fidelis, & gustus vini illius, licet aqua ante in nuptiis Galilææ: fidelis & tactus, exinde creduli Thome. Recita Iohannis testationem: quod vidimus, inquit, quod adiunimus oculis nostris vidimus, & manus nostra contrectauerunt de sermone vite. Falsa utique testatio, si oculorum, & aurium, & manuum sensus natura mentiuntur.

54 Certitudo metaphysica est eius actus, cui, ne diuinitus potest subesse falsum, cuiusmodi est illud axioma: impossibile est idem simul esse, & non esse: quodlibet est, vel non est: omne totum est maius sua parte: quæ sunt eadem vni tertio sunt idem inter se: necnon ex his axiomatis alia multa, in quarumlibet materia facultatum deriuata. Quocirca si dixeris cum Seneca in Hercule Oëtheo

Ante nascetur seges in profundo,

Vel fretum dulci resonabit vnda;

Ante descendet glacialis vrse.

Sydus, & ponto vetito fruatur,

Aut cum Claudiano de consularu Probi.

Ante dabunt hyemes Nilum, per flumina damæ

Errabunt, glacieque niger damnabitur Indus.

Ante Thyestæis iterum conterrita mensis

Intercisa dies refugos vertetur in ortus,

Quam actus metaphysice certe possit reddi falsus; metaphysicam nihilominus certeitudinem longè minorem, quam est in se effingens, atque eam infra haud modico subistes intervallo: siquidem præfatæ impossibilitates, & aliæ similes, quas poëta passim exaggerant, creatoris subduntur omnipotentia, ab eaque possunt superari: ac quod actui metaphysice certo error vllus insit, ne Deus ipse potest efficere.

55 Euidencia supra certeitudinem addit claritatem quandam, cui non possumus dissentiri: malignam illam quidem, ac parce micantem, si sit moralis; si

autem sit euidencia physica, maiorem; quod si metaphysica, maximam. Quo autem magis clareant, tum certeitudo, tum etiam euidencia, discutendum est, quousque distinguantur, & ab actu, in quem conueniunt, & inter se inuicem. Censeo primò, eas haud distingui realiter à cognitione, cui vna competunt: nam idcirco aer v. g. haud est per seipsum essentialiter clarus, quia potest claritatem exuere, & obscurus reddi, vel, cum nox diei succedit, vel, cum diem nubes faciunt, & obumbrant: sed actus euidens, & clarus talis ne diuinitus non esse non potest, ut & per se palam est, & omnibus in concessio: ergo, &c. Vltèrius intellectus noster est, qui comparari debet cum aere isto, quò viuimus, ac spiramus, & non ille, sed cognitio nostra euidens, cum luce aeris illius, eumque irradiante: at quamuis aer esse possit tenebrosus lux tamen nequit non esse lucida: ergo, nec actus intellectus, nostri euidens poterit non esse clarus, ac dilucidus, ac proinde claritas, & euidencia ei est essentialis. Denique vnde potest habere cognitio euidens, quod talis sit, nisi à representatione sua? hæc autem ab illa non distinguitur: ergo, nec euidencia.

56 Quod autem attinet ad certeitudinem, eius etiam ab actu certo realis indistinctio suaderi est facilis: sequitur enim necessaria ratione euidenciam in actibus naturalis ordinis: idque circo actus omnis naturalis est certus, & infallibilis, quia est euidens, veluti videt, & conspicit quod est in obiecto: cum ergo euidencia iuxta dicta paulo superius sit inseparabilis ab actu, in quem conuenit, eadem ratione erit ab eo inseparabilis, adeoque indistincta certeitudo. Quod si sermo de actibus fidei diuinæ, cuiusvis certeitudo sequitur eius supernaturalitatem, & ob id nequit vllus saltem naturaliter, ac citra miraculum fallus esse, quia est ordinis supernaturalis: quando, igitur supernaturalitas ab eo est inseparabilis, certe certeitudo ab eo nec separari, nec distingui sustinebit. Adijce, ut est intelligibile prorsus, euidenciam cognitionis proficisci à modo aliquo ei realiter superaddito, & non potius à sola eius representatione, ita intelligi vniuersum non posse, aliam esse certeitudinis originem quam representationem propriam, ac peculiarem actus: cur enim hic vi suæ representationis inferat infallibiliter modum illum, in quo fingitur consistere certeitudo, & non possit infallibili ratione attingere immediatè obiectum suum, ac proinde esse certus seipso?

57 Censeo secundo, euidenciam, & certeitudinem nostrorum actuum distingui inter se ratione ratiocinata. Namque, quamuis non possit vspiam reperiri v. g. rationalitas hominis propria, hoc est vis intelligendi per conuersionem ad phantasmata, ac dependenter ab illis; quia tamen è conuerso potest alicubi, scilicet in belluis, inueniri animalitas sine rationalitate, id satis, superque est, ut gradus illi metaphysici distinguantur ratione ratiocinata, siue virtualiter intrinsecè. At in aliquibus actibus, videlicet fidei supernaturalis inuenitur certeitudo sine euidencia, tamen nusquam è contrario sit reperire euidenciam sine certeitudine. Quidpi ergo tales formalitates ratione distinguantur inuicem? Insuper, actus dicitur certus, quia non potest esse falsus, euidens autem, quia non possumus ei dissentiri: certeitudo ergo falsitatem, & euidencia contrarium dissensum excludit: ambæ ergo diuersa connotata respiciunt, sicut ad earum virtuales distinctionem oportet. Quod autem hactenus disceptauimus in transcurso de indistinctione reali, & distinctione rationis euidencie, ac certeitudinis, tum à se, tum etiam ab actu, cui sunt communes,

& Patri Hurtado disputatione 8. de anima, sect. 5. per totam, & aliis passim Doctoribus placitum comperio.

58 Pro maiori euidētia, ac certitudinis luce, & intelligentia secundo deliberandum nobis est, an actus quo credo, verbi gratia, Romam esse, quia tot homines id unanimi consensu affirmant, sit physice certus, & euidens, vel duntaxat moraliter? P. Hurtadus supra disp. 8. de anima semel, & iterum laudata, sect. 3, §. 18. 19. & 20. existimat, eum esse physice certum, & euidētem, *Quia, inquit, impossibile est physice loquendo, tot homines, tot seculis esse mentitos: unde non habeo minorem euidētem, Romam esse, quam omnem ignem esse calefactivum.* At eiusmodi actum, & quemuis alium similem esse duntaxat moraliter certum, euidētemque, tuetur P. Tannerus agens de obiecto Theologiæ 5. part. dist. 2. q. 5. dub. 3. & 4. estque communis auctorum sententia, & quantum conicio multis partibus verior.

59 Principio enim citra miraculum, & quin aliquid contingat contra naturalem rerum exigentiam omnes homines nascuntur in peccato originali, omnesque peccant exempli gratia, verbum aliquod oriosum proferendo: quidni ergo non omnes absolute, sed (quod minus est) quotquot attestati sunt Romæ existentiam naturaliter mentiri potuerint, atque id genus peccati ex æquo committere? Rursus secundo: si, quia tot homines affirmarunt esse Romam, id est etiam physice euidens, ac certum, profecto tale non poterit non esse, Deum esse trinum, & unum, & quodcunque aliud nostræ fidei mysterium, videlicet, quia tot martyres id, non voce modo, sed etiam sanguinis profusione, vitæque suæ dispendio sunt attestati. Atqui mysteria fidei nostræ suapte natura obscura, nihilominus propter testimonium martyrum reddi naturaliter, ac physice euidētia, certaque, haud secus, ac ea, quæ videmus, & audimus, est ipsa, ut sic dicam, falsitate fallius.

60 Respondet P. Hurtadus ubi supra martyres mysteria Fidei ut obscura credere, nobisque credenda proponere; quocirca in cognitionem nostram eos haud posse refundere claritatem, qua ipsi carent: ceterum qui testantur Romam esse, euidētia eius habent, & eam esse à se visam affirmant: illorum ergo testimonium, inquit, nobis potest euidētia facere rei attestata. Contra tamen: quia euidētia eorum, qui Romam viderant, eamque esse affirmant, quid prodest, ut meus, cui nunquam visa est, actus sit physice euidens, ac certus? Equidem, diuina reuelatio non facit mysteria nostræ Fidei euidētia physice loquendo: & tamen Deus ea reuelans habet illorum summam euidētia: quanquam ergo testantes Romam esse eam viderint, eiusque, quod attestantur, habeant euidētia, non propterea eam in cognitionem meam eorum soli testimonio innixam refundent, vel certe testimonia martyrum, mysteria Fidei sibi obscura, nobis tamen euidētia, & clara efficiunt. Discrimen ergo utrinque traditum nullius est momenti.

61 Tertiò: ad omnem ignem consequitur velut proprietas naturalis, quod sit calefactivus, ut sensu, & experientia claret: quid mirum ergo, si ignem in communi esse calefactivum sit physice euidens, ac certum? Atqui non mentiri non est singulorum, qui Romam esse attestati sunt naturalis, ac debita perfectio: quinimò cuius eorum contingit id genus perfectionis, illique est arbitrium, & liberum: haud ergo potest esse certum, & euidens physice eam omnibus perfectionem conuenire, ut omnes copulatiue non mentiantur circa existentiam Romæ: quod

igitur hæc sit, eius consequenter euidētia, ac certitudinis est expertus. Atque ex his constat ad rationem, qua innititur Pater Hurtadus loco nuper allegato.

62 Tandem pro huius doctrinæ complemento discipandum breuiter est, an actui physice certo, & euidēti possit subesse falsum, si miraculose fiat aliquid contra rerum exigentias: quod enim non possit, ubi natura suis iure legibus sinatur, superius est ostensum, cum esset à nobis definita certitudo, & euidētia physica, siue naturalis. Respondeo cum Patre Hurtado disputatione 8. de anima, sectione 3. reddi posse falsum diuinitus eiusmodi actum.

63 Primò, quia actui moraliter certo, & euidēti citra miraculum inesse potest error, & falsitas: ergo & actui physica certitudine, & euidētia prædito, saltem miraculose. Consequentia videtur bona. Antecedens est auctorum omnium; & merito: nam si vir grauis, & cordatus mihi iuret, Petrum, verbi gratia, esse egenum, ut exemplo superius posito insulam, actus, quo eius egestatem credo, & quo ad illam moueor subleuandam, est moraliter euidens, ac certus: at naturaliter, tam ei subesse potest falsum, quam citra miraculum fieri non repugnat, ut is, cuius testimonio fidem habeo, mentiatur.

64 Secundò: euidētia, ac certitudo physica, est longè minor, quam metaphysica, hæc autem, ne diuinitus potest cum errore vilo coherere: poterit ergo illa: alioqui certe pares erunt ambæ. Tertiò: cognitio, qua infidelis quispiam hostiam iudicat antea, quam consecratur esse panem, est physice certa, euidensque: conseruet eam cognitionem post consecrationem hostiæ, eiusque in Eucharistiæ Sacramento conuersionem miraculosam in corpus Christi Domini: quæro, an ea tum sit euidens, & certa sicut antea, vel secus? Si primum; euidētiæ ergo, & certitudini physice potest per miraculum inesse falsitas, & error: sin autem secundum; ergo amittit actus ille euidētia, ac certitudinem physicam, ac proinde hæc ei non est essentialis, quod tam absurdum esse, ac si quis dicat, lucem hanc, quam oculis cernimus, non esse per seipsam, & essentialiter claram supra demonstratum est: & quidem accidentia, siue ante, siue post consecratam hostiam eodem modo sentiuntur: eodem ergo modo semper ducent in cognitionem substantiæ panis, cum qua sunt sponte sua connexa: quando igitur prius ad eam ducebant euidēter physice, haud aliter posterius ad eam conferent.

65 Quartò tandem id colligitur ex Augustino in lib. octoginta trium quaestionum, quaest. 9. ubi sic ait: *Omnia, quæ per corpus sentimus etiam, cum ea non ad sunt sensibus, imagines tamen eorum patimur tanquam prorsus ad sint, vel in somno, vel in furore. Quod cum patimur omnino, utrum ea ipsis sensibus sentiamus, aut imagines sensibilibus sint, discernere non valemus. Si igitur sunt imagines sensibilibus falsa, quæ discerni ipsis sensibus nequeunt, & nihil percipi potest, nisi, quod à falso discernitur, non est constitutum indicium veritatis in sensibus.* Hæc ille. Quod si penes sensus nostros, quantauis euidētia, & claritate præditos non est iudicium veritatis, possuntque potius, solentque suo modo falli, ac ludificari, quæ est cognatio sensibilibus obiectorum cum imaginibus suis, quales videlicet nobis irrepere contingit per somnum, & furorem; profecto eodem iure cognitio spiritalis, & interna, qua affirmo, verbi gratia, Petrum currere, quia id luce palam conspicio, quantumvis sit physice certa, & euidens, esse tamen poterit veritatis

veritatis exors, & falsitati obnoxia, quia scilicet Deus miraculose potest efficere, vt non Petrus coram me currat, sed aliquod eius simulachrum. Quae in contrarium obici possunt, leuia sunt, ac facilia solutu: proinde iis referendis, & refellendis superfedeo.

C A P V T V.

Quanam sit in certitudine, ac euidencia formali inaequalitas.

66 **A**fferendum est primò, certitudinem metaphysicam esse maiorem physica, & hanc morali. Nam actus metaphysicè certus, ne diuinitus subire potest falsitatem: at actus physicè certus eam duntaxat naturaliter excludit, cum interim reddi possit miraculose, ac supernaturaliter falsus: cuius autem certitudo est solum moralis, tantum est moraliter, & interpretatiuè impotens falli, sed reuera falsitati obnoxius. Eodem modo comparantur inuicem euidencia metaphysica, physica, & moralis: haec enim potestrema non facit, vt re vera non possimus ei dissentiri, sed vt non debeamus: siue quod perinde est, non praestat, vt non possimus simpliciter, & absolute, sed vt non possimus prudenter, & iuxta regulas recte rationis: Physica vero euidencia potestatem, libertatemve dissentendi admittit hoc solo, quod nobis non constet rerum naturas esse miraculose inuertas: Metaphysica autem nulla moderatione adhibita, & in quacunque hypothesi efficit, vt nobis non sit integrum dissentiri, vbi termini eius rei, cui est assentiendum rectè percipiuntur: magis ergo dissentium contrarium reicit, adeoque maior euidencia est ea, quae dici consuevit metaphysica, quam physica, & haec, quam moralis. Atque in hac assertionem conueniunt auctores, quin sit, quem viderim, vllus ei, qui refrageretur.

67 **A**fferendum est secundò, vnam euidenciam moralem alia itidem morali esse maiorem. Ratio est, quia quo minus debemus dissentiri alicui rei, quoque eius dissensus esset imprudentior, hoc illa est magis euidens moraliter: at multas contingit esse res, quibus minus aequum est dissentiri, quam aliis, quibusque fidem negare maioris est imprudentiae, ac temeritatis. An non sit magis imprudens, ac temerarius, qui non credit testimonio plurium virorum grauium quidpiam sanctissimè iurantium, quam qui vnus virtutem, & grauitatem paruipendit ei aliquid non sine iuramento attestanti non credens? Item, quo plures sunt coniecturae, eo rem moraliter euidenciam faciunt: earum autem numerus, modò maior, modò minor esse consuevit.

68 **Q**uod si euidencia moralis in obiecto cognito est inaequalis, vt hactenus probatum, certè necesse est, vt eadem sit inaequalitas in actuum euidencia morali: quippe quae non est diuersa ab illa priori, sed prorsus eadem: idcirco enim obiectum est moraliter euidens, quia eiusmodi est cognitio, qua hic, vt aiunt, & nunc percipitur, aut certè potest percipi. Porro quod dictum est de euidencia morali, dicendum similiter est de certitudine morali: paruo enim, ac ferme nullo differunt momento: & certè quanta quanta sit earum diuersitas, vna nascitur ex alia, eique est proportionata, vt sic dixerim, videlicet ex euidencia certitudo, id, quod superius monitum: proinde vt vna, sic etiam altera dispar esse solet, modòque crescere, & modò decrescere.

69 **A**fferendum est tertio, vnam certitudinem physi-

cam esse posse maiorem alia. Suadetur autem hunc in modum. Actus intellectus nostri dicitur physicè certus, quatenus ei subesse falsum est naturaliter impossibile, vt superius visum: at ea impossibilitas naturalis potest esse inaequalis, ac diuersa: ergo, & certitudo physica. Consequentia, & maior nullo egent probamento: quare probatur minor: impossibilitas naturalis inaequalitatem ex genere suo non reicit, sed admittit potius: quidni ergo eius sit capax illa, per quam cognitio nostra dicitur physicè certa, ac falsi nescia: id constat: nam in primis magis est supra naturae vires, ac potentiam, conseruare accidentia sine subiecto, vt contingit in Eucharistiae Sacramento, quam è diuerso subiectum sine accidentibus: ibi enim supplenda est à Deo dependentia à priori, quae maior est, hic verò dependentia à posteriori, quae longo minor intervallo. Deinde magis impossibile naturaliter est, eundem poni candelam in tribus subiectis, quam in duobus: siquidem alterum continet vnam tantum impossibilitatem, alterum vero duas; priorem in eo sitam, quod candelae constitatur in duplici subiecto, posteriorem vero in eo, quod simul collocetur in tertio subiecto.

70 **A**d haec, quis neget miraculorum aliqua esse maiora, alia minora? Quid solemnius inter Sanctos Patres, quam Christum maiora aliquando per seruos suos, quam per seipsum edidisse miracula iuxta illud Ioan. 14. *Qui credit in me opera, quae ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Quid item inter eos celebrius, quam Deum minoribus miraculis nos excitare ad credenda maiora. Rectè præter alios D. Gregorius Nissenus de Sancta Christi Natiuitate sermonem habens de Elisabetha Baptista matre: *Ne incredibile putarent homines ex Virgine parum edi posse, minoribus miraculis ante exercendo fideles ad assensendum, & credendum assuefacit: sterili, ac decrepita Filium parit: id quasi praeludium est, & principium existit miraculi, quod in Virgine subsequutum est.* Quid denique inter illos magis vltatum, quam Eucharistiae Sacramentum maius esse miraculum alijs multis à Deo Patriis: *Magnum quidem, & venerabile,* inquit Ambrosius lib. 4. de Sacram. cap. 5. *Quod manna Iudaeis pluit è caelo: sed intellige, quod est amplius manna de caelo, an corpus Christi? corpus Christi vtrique, qui auctor est caeli: Deinde manna, qui manducauit mortuus est; qui manducauerit hoc corpus, fiet ei remissio peccatorum, & non morietur in aeternum.* Hactenus ille. Quin enim Ecclesia in Breuiario Romano certa quadam lectione desumpta ex opuscul. 57. B. Thomae atque officio corporis Christi insulsa pronuntiat, Sacramentum Eucharistiae esse *miraculorum ab ipso (Deo scilicet) factorum maximum.* Quae cum ita sint, ambiguum esse non potest, quin aliqua magis, alia minus impossibilia sint naturaliter, quandoquidem miracula in tantum maiora, vel minora censentur, quantum maiorem, vel minorem superant impossibilitatem naturalem. Quo autem discursu probauimus hactenus, esse inaequalitatem in certitudine physica, eodem coniectum manet, idiplum de euidencia physica: haec enim infert certitudinem physicam sibi parem, vt ex dictis supra liquet: quocirca cum efficiat talem certitudinem modò maiorem, modò minorem, necesse est, vt horum graduum ipsa non sit incapax.

71 **A**fferendum est quarto, vnam certitudinem metaphysicam haud posse esse veluti intensiue maiorem alia, at esse posse extensiue, vt sic dixerim. Prior assertionis pars suadetur. Nam actus omnis metaphysicè certus ita est sponte suainstitutus, vt ne diuinitus falli